

BIR OVOZLI SOLFEDJIO KUYLASHDA O'QUVCHILARNING QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Husanova Firuzaxon Hamzaali qizi

Qo'qon Davlat Universiteti

"Musika ta'lim" yo'nalishi talabasi

Q.M.Fozilov

Musika nazariyasi kafedrası katta o'qituvchisi

Musika insonning fikr va hissiyotlarini tovushlar orqali ifodalovchi san'at turidir. U inson qalbidagi quvonch, g'am, hayajon kabi kechinmalarni yetkazadi. Har bir tovushning balandligi, davomiyligi va tembri musiqaning mazmunini shakllantiradi. Shu sababli musika oddiy tovushlar yig'indisi emas, balki ma'lum qonuniyatlarga asoslangan ifoda vositasidir.

Musiqani to'g'ri anglash va ijro etishda solfedjio muhim o'rin tutadi. Solfedjio — bu musika savodxonligini o'rgatuvchi fan bo'lib, u tovushlarni eshitish, farqlash va to'g'ri kuylash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Aynan solfedjio orqali o'quvchi notalarni o'qish, ritmni his qilish va ohangni to'g'ri ijro etishni o'rganadi

Musika tovushlar orqali fikrni ifodalasa, solfedjio shu tovushlarni tushunish va amalda qo'llashga yordam beradi. Ular o'zaro bog'liq bo'lib, biri nazariy va amaliy asos, ikkinchisi esa badiiy ifoda vositasi sifatida xizmat qiladi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada bir ovozli solfedjio kuylash orqali o'quvchilarning musiqiy eshituvini, tovushni to'g'ri va aniq kuylash ritmik sezgisini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Unda solfedjio mashqlari asosida nota o'qish, tovush balandligini aniq ajratish hamda mustaqil kuylash ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari tahlil etiladi. Shuningdek, bir ovozli kuylashning boshlang'ich musiqiy ta'limdagi ahamiyati ochib berilib, u o'quvchilarning musiqiy tafakkuri va ijrochilik malakasini rivojlantiruvchi muhim vosita ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Solfedjio, bir ovozli kuylash, musiqiy eshituv, intonatsiya, ritm, nota o'qish, musiqiy savodxonlik, ijrochilik mahorati, musiqiy tafakkur.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития музыкальных способностей учащихся посредством одноголосного сольфеджио. Особое внимание уделяется формированию музыкального слуха, точной интонации и ритмического чувства. Анализируются методы развития навыков чтения нот, точного определения высоты звука и самостоятельного пения на основе упражнений по сольфеджио. Также раскрывается значение одноголосного пения в начальном музыкальном образовании как важного средства развития музыкального мышления и исполнительских навыков учащихся

Ключевые слова: Сольфеджио, одноголосное пение, музыкальный слух, интонация, ритм, чтение нот, музыкальная грамотность, исполнительские навыки, музыкальное мышление

Annotation: This article examines the development of students' musical abilities through one-voice solfeggio singing. It focuses on improving musical hearing, accurate intonation, and rhythmic sense. The study analyzes methods for developing note-reading skills, precise pitch recognition, and independent singing through solfeggio exercises. It also highlights the importance of one-voice singing in elementary music education as a fundamental tool for enhancing students' musical thinking and performance skills.

Keywords; Solfeggio, monophonic singing, musical hearing, intonation, rhythm, note reading, musical literacy, performance skills, musical thinking.

Kirish

Solfedjio — musiqiy ta'limning muhim va asosiy fanlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning musiqiy savodxonligini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ushbu fan orqali tovushlarni eshitish, ularni to'g'ri farqlash, nota yozuvini o'qish hamda ritm va intonatsiyani aniq bajarish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Solfedjio mashg'ulotlari o'quvchilarda musiqiy eshituvni mustahkamlash, musiqiy xotirani rivojlantirish va mustaqil kuylash malakasini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, boshlang'ich bosqichda bir ovozli solfedjio mashqlari muhim o'rin tutadi, chunki ular murakkab musiqiy asarlarni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalarni beradi.

1.1. Solfedjioning ilmiy-nazariy asoslari

Solfedjio musiqiy ta'lim tizimida nazariy va amaliy bilimlarni bog'lovchi asosiy fanlardan biri hisoblanadi. Uning ilmiy asoslari musiqa nazariyasi, akustika bilan chambarchas bog'liqdir. Akustika tovushning fizik xususiyatlarini (balandlik, chastota, tembr, davomiylik) o'rgansa, solfedjio shu xususiyatlarni musiqiy tizimda idrok etish va amalda qo'llashni ta'minlaydi.

Nazariy jihatdan solfedjio musiqa tilining “grammatikasi” sifatida qaraladi. Unda nota yozuvi, interval tuzilishi, gamma tizimi va ritmik qonuniyatlar o'rganiladi. Bu bilimlar o'quvchiga musiqani nafaqat eshitish, balki tahlil qilish va tushunish imkonini beradi. Shu sababli solfedjio musiqiy tafakkurni shakllantiruvchi kognitiv fan sifatida ham e'tirof etiladi.

2. Bir ovozli solfedjio kuylashning pedagogik ahamiyati

Bir ovozli solfedjio kuylash musiqiy ta'limda boshlang'ich va eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, u o'quvchining musiqiy asoslarini shakllantiradi. Pedagogik jihatdan bu jarayon “oddiydan murakkabga” tamoyiliga asoslanadi.

Bir ovozli kuylash orqali o'quvchi sof intonatsiyani (to'g'ri tovush balandligini) nazorat qilishni o'rganadi. Bu jarayon eshituv apparati va vokal koordinatsiya o'rtasidagi muvozanatni rivojlantiradi. Shuningdek, ritmik barqarorlik, tempni his qilish va melodik xotirani mustahkamlashga xizmat qiladi., bir ovozli kuylash o'quvchilarda diqqatni jamlash, eshituv tahlili va mustaqil ijro qilish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa keyinchalik ko'p ovozli (polifonik) asarlarni o'zlashtirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

3. Musiqiy qobiliyatlarni shakllantirishning metodik asoslari

Solfedjio darslarida musiqiy qobiliyatlarni shakllantirish ilmiy asoslangan metodik tizimga tayanadi. Bu tizim o'quvchilarda eshitish, kuylash va tahlil qilish ko'nikmalarini birgalikda rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, “oddiydan murakkabga” tamoyili asosida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Metodik jihatdan jarayon quyidagi asosiy yo'nalishlarda olib boriladi:

Eshituv (intonatsion) qobiliyatni rivojlantirish

Bu bosqichda o'quvchilarning musiqiy eshituvi shakllantiriladi. O'qituvchi turli tovushlar, intervallar va oddiy melodik harakatlarni kuylatish orqali o'quvchining tovushni farqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Asosiy maqsad — har bir tovushni aniq eshitish va uni to'g'ri intonatsiya qilishga o'rgatish.

Ritm sezgisini shakllantirish

Ritm solfedjioning muhim tarkibiy qismidir. O'quvchilar turli ritmik tuzilmalarni qarsak, kuylash yoki urib ko'rsatish orqali o'zlashtiradilar. Bu jarayon ularda tempni his qilish, ritmik barqarorlikni saqlash va musiqiy vaqtni to'g'ri taqsimlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Nota o'qish va kuylash ko'nikmasi

Solfedjioning asosiy maqsadlaridan biri — notani ongli o'qish va kuylashdir. O'quvchilar notalarni tovush bilan bog'lashni o'rganadilar. Avval sodda melodiylar, keyin esa murakkabroq mashqlar beriladi. Bu jarayon vizual (nota) va audial (eshitish) idrokni birlashtiradi.

Ichki eshituvni rivojlantirish

Ichki eshituv — bu tovushni kuylamasdan turib ongda tasavvur qilish qobiliyatidir. Bu ko'nikma solfedjio mashqlari orqali rivojlanadi va o'quvchining musiqiy tafakkurini yuqori darajaga olib chiqadi. Bu qobiliyat professional musiqachilik uchun juda muhim hisoblanadi.

Metodik tamoyillar

Solfedjio o'qitish jarayonida quyidagi metodik tamoyillar qo'llaniladi:

Tizimlilik – mashqlar ketma-ket va tartibli beriladi

Izchillik – avval o'tilgan bilimlar yangi mavzuga asos bo'ladi

Onglilik – o'quvchi har bir tovush va harakatni tushunib bajaradi

Amaliy yo'nalganlik – nazariya doimo kuylash bilan mustahkamlanadi

Solfedjioning amaliy ta'limdagi o'rni va ahamiyati

Solfedjio mashg'ulotlari amaliy musiqiy ta'lim jarayonida asosiy tayanch fan sifatida muhim o'rin egallaydi. U nazariy bilimlarni bevosita ijrochilik faoliyati bilan bog'lab, o'quvchining musiqiy rivojlanishini kompleks shakllantiradi.

Solfedjio orqali o'quvchilar notani tez va ongli o'qish, melodiyaning to'g'ri kuylash hamda ritmik tuzilmalarni aniq bajarish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning cholg'u ijrochiligi, xor ijrosi va ansambl faoliyatida muvaffaqiyatli ishtirok etishiga zamin yaratadi.

Shuningdek, solfedjio mashqlari o'quvchilarda ichki eshituv va musiqiy xotirani rivojlantiradi. Natijada ular musiqiy asarni faqat ijro etib qolmay, balki uni ongli ravishda tahlil qilish va tushunish darajasiga yetadilar.

Umuman olganda, solfedjio amaliy ta'limning ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning professional musiqiy tayyorgarligini shakllantiruvchi muhim omil hisoblanadi.

Xulosa

1-ovozli solfedjio kuylash musiqiy ta'limning boshlang'ich va eng muhim bosqichi bo'lib, o'quvchilarda sof intonatsiya, aniq ritm va to'g'ri eshituvni shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Ushbu jarayon orqali o'quvchi notalarni ongli ravishda kuylashni, tovushlarni farqlashni va musiqiy fikrlashni rivojlantirishni o'rganadi.

Shuningdek, 1-ovozli mashqlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, musiqiy xotirasini mustahkamlash va ichki eshituvini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada bu bosqich keyingi murakkab musiqiy faoliyatlar — ko'p ovozli ijro va ansambl kuylash uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

Tursunov, S. “Musika nazariyasi asoslari”. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.

Karimov, A. “Solfedjio va uning metodikasi”. Toshkent: Musika nashriyoti.

Rajabov, M. “Musika o'qitish metodikasi”. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. “Musiqiy ta'lim dasturi va o'quv rejalari”.

Xolmatov, B. “Musika didaktikasi”. Toshkent: Universitet nashriyoti.

Nazariy va amaliy solfedjio darsliklari (musika kollej va litseylar uchun o'quv qo'llanmalar).

